

2. Orientering om direktionsnotat fra Deloitte vedr. revision af regnskab for 2009 (2010-123482)

Fast track-behandling af Deloitte's direktionsnotat vedrørende revision af regnskabet for 2009.

INDSTILLING OG Beslutning

Teknik- og Miljøforvaltningen indstiller,

1. at Teknik- og Miljøudvalget tager nedenstående orientering om direktionsnotat vedrørende revision af regnskabet for 2009 til efterretning.

Problemstilling

Kommunens eksterne revision Deloitte (Revisionen) har den 31. august 2010 sendt notat til forvaltningens direktion vedrørende revision af regnskabet for 2009 (direktionsnotat). Deloitte har sendt direktionsnotat til alle forvaltninger i kommunen.

Notatet er omfattet af Økonomiudvalgets beslutning af 19. januar 2010 om revisionsorientering (fast track-behandling), jf. pkt. 5, 2010-268, da det er en henvendelse fra kommunens eksterne revisor vedrørende sager i en given forvaltning. Dette indebærer, at sådanne henvendelser fra ekstern revisor, herunder direktionens bemærkninger, handlinger m.v., skal forelægges fagudvalget inden 3 uger fra modtagelse i forvaltningen. Direktionsnotatet erstatter tidligere års praksis med udarbejdelse af en revisionsprotokol pr. forvaltning.

Løsning

Direktionsnotat

Direktionsnotat inkluderer tre bilag med hver deres bemærkninger fra Revisionen.

Bilag 1 indeholder bemærkninger, som vil indgå i den samlede beretning om revisionen af kommunens regnskab. Denne revisionsberetning vil blive sendt til Borgerrepræsentationen. Bilag 2 indeholder revisionsmæssige observationer, som ud fra en vurdering af væsentlighed ikke skal indgå i revisionsberetningen, men alene skal behandles administrativt af forvaltningen. Bilag 3 indeholder tværgående forhold for kommunen. Sidstnævnte forhold skal ikke kommenteres af Teknik- og Miljøforvaltningen, men alene af ansvarlig forvaltnings direktion.

Revisionen påpeger, at revisionen af Teknik- og Miljøudvalgets regnskab ikke har afdækket forhold der gør, at kommunens samlede regnskab ikke er retvisende.

Herudover anerkender Revisionen indledningsvist, at Teknik- og Miljøforvaltningen i 2008, 2009 samt i den forløbne del af 2010 har haft den fornødne skærpede opmærksomhed fra ledelsens side på genopretningsplanen i forbindelse med Projekt God Økonomistyring. Ved afslutningen af regnskabet for 2009 er stort set alle aktiviteter i genopretningsplanen gennemført med undtagelse af forhold omkring kontrol- og transaktionssporet. Revisionen skriver videre, at der har været tale om et meget stor opgave, som set i forhold til opgavens omfang er gennemført på kort tid. Dette har kun været muligt på grund af de mange ledelsesmæssige ressourcer, medarbejderressourcer og økonomiske ressourcer, der er blevet anvendt.

Revisionen forventer at inkludere fire revisionsbemærkninger vedrørende Teknik- og Miljøudvalget i revisionsberetningen til Borgerrepræsentationen:

- Kontrol- og transaktionsspor mellem Navision 5.01 og KØR
- Generelle it-kontroller vedrørende Navision 5.01
- Periodisk review af brugeradgange til forvaltningens fælleskommunale it-systemer
- Løn

Revisionen vurderer de nævnte forhold som ikke betryggende.

De to sidstnævnte revisionsbemærkninger vedrørende *Periodisk review af brugeradgange til forvaltningens fælleskommunale it-systemer* samt *Løn* er gældende for flere forvaltninger.

Bemærkninger vil følgelig blive inkluderet som fælleskommunale forhold i revisionsberetningen, og ikke specifikt under bemærkninger til Teknik- og Miljøudvalgets regnskab. Alle forhold er i forvejen kendt af Teknik- og Miljøforvaltningen, hvorfor forvaltningen forinden modtagelsen af Revisionens notat har igangsat initiativer på området. Revisionens bemærkninger og direktionens svar er gengivet nedenfor.

Kontrol- og transaktionsspor mellem Navision 5.01 og KØR

Revisionens bemærkninger

Forvaltningen har i 2009 anvendt betydelige ressourcer på at efterleve bestemmelserne i Kasse- og regnskabsregulativet vedrørende krav til kontrol- og transaktionsspor mellem Navision 5.01 og KØR. En uvildig undersøgelse har således påvist, at der er et transaktionsspor mellem Navision 5.01 og KØR, men at det kræver teknisk indsigt i KØR og er ressourcemæssigt krævende at dokumentere og fremfinde. Problemstillingen gælder alene for moms- og kreditorposterings overført fra centre på Navision 5.01 til KØR, svarende til ca. 25 % af posteringerne i forvaltningens samlede regnskab. Kontrol- og transaktionssporet anvendes som følge heraf pt. ikke i den løbende drift. Vi har ikke på nuværende tidspunkt foretaget gennemgang heraf.

Forholdet er mindre betryggende og er ikke forvaltningsmæssigt forsvarligt, hvorfor der fortsat er behov for skærpet opmærksomhed fra ledelsen. Ledelsen har oplyst at en handlingsplan er under udarbejdelse samt at der er/vil blive indsat flere ressourcer til understøttelse af den daglige drift.

Direktionens kommentarer og tiltag

Det er Teknik- og Miljøforvaltningens opfattelse, at forvaltningen har igangsat og gennemført de aktiviteter på området, som har været krævet eller afledt af den rådgivning og de bemærkninger, som forvaltningen har modtaget fra Revisionen og andre eksterne rådgivere. Forvaltningen er derfor ikke enig i Revisionens risikomæssige vurdering af forholdet som ikke betryggende.

Teknik- og Miljøforvaltningen har i samarbejde med Koncernservice, for at højne kvaliteten på området yderligere, udarbejdet en handlingsplan for håndtering af udeståender på økonomiområdet, herunder etablering af et transaktionsspor mellem Navision 5.01 og KØR, der til fulde lever op til Kasse- og regnskabsregulativets bestemmelser samt god bogføringsskik i øvrigt. Handlingsplanens gennemførelse medfører, at kontrol- og transaktionsspor til enhver tid er brugbart, dokumenteret og effektivt med hensyn til ressourceanvendelse. Handlingsplanen har været forelagt Revisionen, der i notat af 15. juni d.å. bekræfter, at der med de igangsatte initiativer er igangsat de nødvendige tiltag på dette område.

Teknik- og Miljøforvaltningen har i august d.å. indgået en aftale med Koncernservice om igangsættelse af et projekt til etablering af transaktionsspor mellem Navision 5.01 og KØR. Projektet

er igangsat og vil være færdigt inden udgangen af 2010, hvor løsning vil sikre fuld overensstemmelse med Kasse- og regnskabsregulativets bestemmelser samt god bogføringsskik i øvrigt. Teknik- og Miljøforvaltningen har indgået aftalen med Koncernservice, herunder fastsat tidsplan, indhold og pris, efter rådgivning fra den uvildige konsulentvirksomhed HerbertNathan & Co. HerbertNathan & Co. vil tillige under projektet bistå forvaltningen med at sikre, at projektets fremdrift, indhold og økonomi er i overensstemmelse med det aftalte.

Generelle it-kontroller vedrørende Navision 5.01

Revisionens bemærkninger

Revisionen har observeret, at tildeling af rettigheder til brugere samt superbrugere til Navision 5.01 ikke sker på baggrund af formel autorisation, ligesom der ikke er etableret en kontrol, der sikrer, at medarbejdere ved fratrædelse får frataget sine rettigheder til systemer, data og netværk.

Revisionen indskærper, at tildeling af rettigheder skal ske på baggrund af formelle og dokumenterede autorisationer, og at der ved tiltrædelser gennemføres en konkret risikovurdering af, hvordan brugerens rettigheder til systemet skal håndteres. Vi skal indskærpe, at der i de enkelte centre periodisk foretages en dokumenteret revurdering af tildelte rettigheder.

Revisionen har konstateret, at der ikke eksisterer formelle change management-procedurer i forbindelse med ændringer til Navision 5.01, herunder eksisterer der en mangelfuld funktionsadskillelse, idet udviklere har adgang til produktionsmiljøet. Utilstrækkelige eller svage procedurer i relation til styring af tilretninger til applikationer øger risikoen for, at ændringer til applikationer sættes i drift uden fornøden kvalitetssikring eller ledelsesgodkendelse, og at applikationer hermed ikke fungerer i overensstemmelse med forvaltningens retningslinjer og behov.

Revisionen indskærper, at der som udgangspunkt ikke tildeles andet end display-adgang for udviklere til produktionsmiljøer.

Direktionens kommentarer og tiltag

Teknik- og Miljøforvaltningen har i samarbejde med Koncernservice i efteråret 2009 igangsat et projekt med følgende overordnede initiativer vedrørende adgangsrettigheder, hhv. 1) Hurtig afhjælpning på væsentlige og risikofyldte områder, 2) Opdatering af eksisterede rettigheder samt 3) Analyse, design og implementering af fremtidig forretningsgang for tildeling, vedligeholdelse og fratagelse af rettigheder til brugere.

Projektets færdiggørelse medfører, at adgang til alle regnskabsdata og -systemer i Teknik- og Miljøforvaltningen til fulde lever op til Kasse- og regnskabsregulativets bestemmelser og Regulativ for it-sikkerhed i Københavns Kommune.

Koncernservice, som driver Navision 5.01 på vegne af Teknik- og Miljøforvaltningen, har taget følgende overordnede initiativer vedrørende change management-procedurer:

- Etablering af fire adskilte systemmiljøer; udviklings-, test-, præproduktions- og produktionsmiljø (er implementeret).
- Implementering af elektronisk hjælpeværktøj til versionsstyring (ændringer) i Navision 5.01.
- Analyse, design og implementering af fremtidig forretningsgang på området, bl.a. omfattende funktionsadskillelse, dokumentationskrav og *fall back-procedurer* (tilbagevinding af u hensigtsmæssige ændringer).

Initiativernes gennemførelse, som vil være gennemført ved udgangen af 2010, medfører, at it-

sikkerhed i udviklings- og ændringsprocesser i Teknik- og Miljøforvaltningen til fulde lever op til Kasse- og regnskabsregulativets bestemmelser og Regulativ for it-sikkerhed i Københavns Kommune.

Periodisk review af brugeradgange til forvaltningens fælleskommunale it-systemer

Revisionens bemærkninger

Revisionen har observeret, at ansvaret for den periodiske revurdering af tildelte rettigheder til brugere er placeret hos de enkelte it-sikkerhedsledere i de respektive forvaltninger og afdelinger. Det er forvaltningens ansvar, at der løbende foretages review af tildelte rettigheder til brugere, hvilket ikke er dokumenteret. Der er hermed risiko for, at brugeres rettigheder bliver utidssvarende og ikke afspejler deres arbejdsmæssige betingede behov. Revisionen indskærper, at der bør foretages periodisk review af adgangsrettighederne.

Direktionens kommentarer og tiltag

Koncernservice tildeler rettigheder til systemerne på baggrund af anmodninger fra forvaltningens autorisationsansvarlige. Der er udarbejdet autorisationsvejledninger for systemerne. Rettighedstildelingen til forvaltningens brugere foretages på baggrund af prædefinerede brugerprofiler udarbejdet af it-sikkerhedslederen. Det er Koncernservice, som er ansvarlig for, at der foreligger dokumentation for de tildelte rettigheder.

Den autorisationsansvarlige i forvaltningen skal indberette fratrædelser til Koncernservice, som sikrer, at der lukkes for medarbejderens adgang og autorisationer til de tildelte systemer.

Der er foretaget review af tildelte rettigheder til forvaltningens brugere for en række systemer i perioden og der foreligger dokumentation herfor. Der er foretaget udtræk fra it-sikkerhedssystemerne CICS og KSP/CICS samt KØR for alle forvaltningens brugere. Udtrækket indeholder brugernes rettigheder på systemerne, og det har været udsendt til forvaltningens ledelse til gennemgang og godkendelse. På baggrund af ledelsens tilbagemeldinger er der foretaget korrektion af rettigheder.

Løn

Revisionens bemærkninger

Der er konstateret en række svagheder i forretningsgangene på lønområdet, som primært skyldes manglende og/eller utilstrækkelig dokumentation for gennemførte kontroller. Forholdene kan medføre risiko for utilsigtede og tilsigtede fejl i lønudbetalingen. Revisionen henstiller, at forvaltningens kontroller fremover dokumenteres.

Der foretages ikke specifikke og dokumenterede interne kontroller til sikring af, at løn til direktionen og ansatte med adgang til lønsystemet er korrekt beregnet og udbetalt. Revisionen henstiller til, at der etableres en intern kontrolprocedure, som sikrer en dokumenteret gennemgang af løn til direktionen og ansatte med adgang til lønsystemet.

Der er ikke foretaget en afstemning af løndriftskonti mellem KMD-lønsystemet og KØR. Den manglende afstemning medfører, at der ikke er dokumentation for sammenhængen i dataflowet mellem systemerne samt overblik over de samlede registreringer på kommunens lønkonti. Revisionen indskærper, at der fremover foretages en dokumenteret afstemning og at ansvaret herfor afklares.

Direktionens kommentarer og tiltag

Revisionen af lønprocesserne er ikke i fuldt omfang baseret på forvaltningens kontroller, men har omfattet detailrevision af et udvidet antal lønsager med henblik på at konstatere, hvorvidt der på lønområdet forekommer væsentlige fejl, og om de udbetalte lønninger m.v. er i overensstemmelse med gældende overenskomster/aftaler. Detailrevisionen viste, at der ikke forekommer fejl, og at udbetalte lønninger m.v. for alle gennemgåede sager er i overensstemmelse med gældende overenskomster/aftaler. Teknik - og Miljøforvaltningen vil i øvrigt fremadrettet dokumentere kontroller på lønområdet med gennemførelse af følgende initiativer:

- Den eksisterende forretningsgangsbeskrivelse for lønområdet (Lønkontrol nr. 20) justeres i forhold til de generelle retningslinjer fra 2009. Endvidere udarbejdes særskilte forretningsgangsbeskrivelser for behandling af fejlkonto vedrørende løn på lønområdet henholdsvis behandling af mellemregningskonto vedrørende kontrol og fordeling af refusioner samt andre indtægter i forvaltningen.
- Det indskræpes overfor de relevante medarbejdere, at alle indberetninger af stamdata vil indgå i lønkontrollen, og at de udførte kontroller skal dokumenteres ved påtegning af materialet.
- Det indskræpes over for de relevante medarbejdere, at indtastning og kontrol af variable løndata skal dokumenteres ved påtegning i form af et stempel. Der etableres endvidere en forretningsgang, som skal sikre, at den udvalgte stikprøvekontrol på 10 % efterfølgende kan dokumenteres.
- Der udarbejdes forretningsgangsbeskrivelse indeholdende beskrivelse af den faktiske udførte kontrol ved tilstedeværelseskontrol i forvaltningen.

Det er ved afslutningen af 2. kvartal 2010 implementeret, at der udarbejdes referat af områdemøder/teammøder for personalekonsulenter om opfølgning på udførte ledelsestilsyn hver 3. måned.

Teknik - og Miljøforvaltningen dokumenterer fremadrettet og første gang pr. juli 2010 kontrol af løn til direktionen og ansatte med adgang til lønsystemet med gennemførelse af følgende initiativer:

- Årlig kontrol af løn til direktion og ansatte med adgang til systemet Vagtplan.
- De medarbejdere, som har adgang til at taste i KMD-lønsystemet kan ikke taste vedrørende sig selv, da dette system nægter denne adgang. Det vurderes derfor, at en særskilt kontrol af denne gruppe medarbejdere ikke er nødvendig.

Teknik- og Miljøforvaltningen finder det mest effektivt, at Koncernservice varetager afstemning af løndriftskonti mellem KMD-lønsystemet og KØR på vegne af alle forvaltninger. Dette var også medtaget som, en af Koncernservices opgaver ved beslutning om etablering af Koncernservice i 2006. Teknik- og Miljøforvaltningen har, indtil dette måtte blive implementeret, taget initiativ til, at forvaltningens regnskabsfunktion i Koncernservice udarbejder selvstændig afstemning for forvaltningen, herunder udarbejdelse og implementering af forretningsgang.

Revisionens øvrige observationer

Foruden de forhold, som Revisionen forventer at inkludere i beretningen til Borgerrepræsentation, indeholder direktionsnotatet 10 øvrige observationer. Kun to af disse skal særskilt kommenteres af direktionen, da de af Revisionen vurderes som henholdsvis ikke betryggende (beholdningseftersyn i Center for Parkering) og mindre betryggende (omkostninger, indtægter og periodiseringer). De otte øvrige observationer har Revisionen enten ingen bemærkninger til (2 stk.) eller Revisionen vurderer dem som relativt betryggende (6 stk.). Der henvises til indstillingens bilag for fuld beskrivelse af Revisionens observationer og direktionens bemærkninger hertil

Økonomi

Denne indstilling har ingen selvstændige økonomiske konsekvenser.

Videre proces

Forhold omtalt i bilag 1 i direktionsnotatet vil indgå i Revisionens beretning til Borgerrepræsentationen. Beretning sendes af Revisionen senest 15. september 2010. Efter modtagelse af Revisionsberetningen, vil forvaltningen udarbejde endelige bemærkninger til forhold vedrørende Teknik- og Miljøudvalget i Revisionsberetningen. Teknik- og Miljøudvalget skal godkende endelige bemærkninger på udvalgets møde den 11. oktober 2010.

Pernille Andersen

/Martin Nordrup Andersen

bilag

[Bilag 1. Direktionsnotat af 31. august 2010](#)

